

Vysoká škola zdravotnická, o. p. s.

Ekonomika

a

pojišťovnictví

II. část

Ekonomika zdravotnických zařízení

Základní zásady ekonomického fungování zdravotnických zařízení jsou obecné a většina z nich se uplatňuje v kterékoliv hospodářské organizaci působící v jakémkoliv odvětví národního hospodářství. Všechny tyto organizace musí respektovat právní řád, plnit své daňové povinnosti a i povinnosti v rámci politiky zaměstnanosti.

Řízení zdravotnického zařízení je také odlišné podle toho, jaký druh a formu zdravotnických služeb poskytuje (ambulantní péče, lůžková péče, lékárny apod.)

Majetková a kapitálová struktura zdravotnického zařízení

Majetková struktura zdravotnického zařízení

1. Dlouhodobý majetek

dlouhodobý majetek (fixní) je majetek, který slouží po delší dobu než 1 rok a člení se na:

- a) *dlouhodobý hmotný majetek – jeho pořizovací cena je vyšší než 40 000 Kč (pozemky, budovy, stroje, dopravní prostředky apod.), patří sem NEMOVITÝ MAJETEK (pozemky, stavby) a MOVITÝ (přístroje, dopravní prostředky apod.)*

dlouhodobý majetek se spotřebovává postupně, opotřebovává se a tím znehodnocuje, proto se účetně odepisuje (tvoří se odpisy), některý majetek se však neopotřebovává (umělecká díla, pozemky).

drobný dlouhodobý majetek - jeho pořizovací cena je nižší než 40 000 Kč, ale má dlouhodobou povahu, účetní jednotka se může rozhodnout, zda ho zařadí do účetnictví a bude ho odpisovat nebo do zásob spotřebuje ho najednou

- b) dlouhodobý nehmotný majetek – jeho pořizovací cena je vyšší jak 60 000 Kč a (software, nehmotné výsledky výzkumu a vývoje apod.)*

1. Oběžný majetek

oběžný majetek (provozní) má různé funkce, a to:

- a) ve věcné podobě – *materiál, léky, hygienické prostředky apod.*
- b) v peněžní podobě – *peníze v hotovosti i na účtě, pohledávky*

Oběžný majetek je tak nazýván, protože přeměňuje svoji podobu

Majetek oběžný
představuje:

výrobní zásoby

zásoby
nedokončených a
hotových výrobků

peníze

pohledávky

peníze na účtech v
bankách atd.

Kapitálová struktura zdravotnických zařízení

- kapitálovou strukturou rozumíme strukturu zdrojů, na základě kterých zdravotnické zařízení vzniklo, jedná se o kapitál, který do zdravotnického zařízení vložil jeho zřizovatel (stát, územní správní celky, obchodní společnosti či jednotlivci)
- kapitál zřizovatele může být vlastní (vklad lékaře poskytující ambulanci zdravotní službu, vklad zřizovatele) nebo cizí v podobě např. bankovní úvěr
- zdravotnické zařízení, stejně jako jiná hospodářská organizace, potřebuje ke své činnosti základní faktory, kterými jsou:

- a) **prostor** – ve kterém bude svoji činnost provozovat, prostor může být buď ve vlastnictví poskytovatele, nebo může být pronajatý
- b) **kapitál** – který může být peněžní nebo nepeněžní (zařízení, přístroje, materiál, apod.)
- c) **pracovníci** – kteří budou poskytovat zdravotní péči

Náklady, výnosy a hospodářský výsledek

Náklady zdravotnického zařízení

- náklady představují v peněžním vyjádření spotřebu věcných prostředků a práce
- náklady můžeme členit podle mnoha kritérií:

a) podle času rozlišujeme náklady

- ✓ *pořizovací* = náklady, které je třeba vynaložit před zahájením provozu (koupě budovy, vybavení apod.)
- ✓ *provozní* = náklady vznikající při provozu (spotřeba energie, mzdy, úklid apod.)
- ✓ *investiční* = náklady spojené s rozvojem (nové vybavení ordinace apod.)

b) podle druhu

- ✓ materiálové náklady (dodávka energií)
- ✓ náklady na služby (opravy a udržování, poštovní služby)
- ✓ finanční náklady (úroky z úvěrů, pojistné)
- ✓ osobní náklady (mzdy, zákonné pojištění)
- ✓ manka a škody (vzniklé škody a schodky)
- ✓ ostatní náklady

c) podle účelu

- ✓ přímé náklady = lze jejich výši stanovit na jednotku (pacient, oddělení)
- ✓ nepřímé náklady = nemají přímý vztah k jednotce (finanční náklady)

d) podle vztahu k objemu výkonu

- ✓ fixní náklady = jejich náklady se nemění se změnou výkonu, ale skokem (nájemné, mzdy)
- ✓ variabilní náklady = se mění plynule se změnou výkonu (náklady na léky, materiál, potraviny)

Výdaj = představuje úbytek peněz vynaložených na konkrétní náklad (koupě zdravotnického zařízení, jeho kupní cena představuje výdaj peněz, které bylo třeba vydat a jeho odpis za zúčtovací období představuje náklad, který ovlivňuje hospodářský výsledek)

Výnosy zdravotnických zařízení

- v tržních podmínkách je i zdravotnické zařízení podnikatelem v nejširším slova smyslu, provádí svoji činnost za účelem dosažení zisku
- obecně platí, že zdravotnická zařízení, jejichž zřizovatelem je veřejnoprávní subjekt (stát, územně samosprávní celek), preferují především svoji společenskou roli a jejich zřizovatel je do značné míry smířen s tím, že tato zdravotnická zařízení nebudou dosahovat vždy zisk (FN jsou ze zákona příspěvkové organizace)

- zdravotnická zařízení, jejichž zřizovatelem je soukromoprávní subjekt, mají za cíl dosažení ekonomické samostatnosti (samofinancovatelností)
- je-li zřizovatel např. fyzická osoba – lékař provozující samostatnou praxi, zisk zdravotnického zařízení pro něj představuje mzdu
- ziskovosti zdravotnické zařízení dosahuje tehdy, jsou-li jeho výnosy vyšší než náklady
- zdravotnická zařízení své výkony fakturují svým odběratelům (nejčastěji zdravotním pojišťovnám) a očekávají úhradu těchto faktur, v časovém hledisku to znamená, že do výnosů se taková faktura započítává zdravotnickému zařízení v okamžiku vystavení, a to bez ohledu na její zaplacení, tedy bez ohledu, kdy a zda vůbec bude zaplacená.

- úhrada faktur představuje pro zdravotnické zařízení **tržbu**
- rozdíl mezi výnosy a tržbami je jednak:
 - a) časový** - výnos se do účetnictví vstupuje v okamžiku vystavení faktury, tržba až v okamžiku jejího obdržení
 - b) ekonomický** - výnos je ta část tržby, ze které se počítává zisk
 - c) právní** – výnos je právo na příjem peněz, tržba je realizace tohoto práva

- z hlediska ekonomické teorie rozlišujeme výnosy:
 - a) **celkové** – je to suma výnosů za určité období
 - b) **průměrné** – výnos na jednotku (pacient, oddělení)
 - c) **mezní** – přírůstek výnosů, pokud se objem zvýší o jednotku (o jednoho pacienta)
- výnosy jsou ovlivňovány dvěma základními faktory, a to:
 - a) **objem výkonu**
 - b) **cenou za jednotku výkonu**
- obecně platí, že čím více výkonů podnikatel vyprodukuje, tím bude vyšší jeho výnos, a to za předpokladu, že cena za jednotku výkonu obsahuje i ziskovou složku

Zisk = zdravotnického zařízení, stejně jako každého hospodářského subjektu, je určen rozdílem mezi výnosem a nákladem, jeli tento rozdíl kladný, je dosaženo ZISKU, je-li záporný, je vykázána ZTRÁTA, dlouhodobě vykazovaná ztráta je pro většinu hospodářských subjektů likvidační, pokud tuto ztrátu nemají hrazenou z prostředků zakladatele, jak tomu je u příspěvkových organizací

= z hlediska ekonomické teorie rozlišujeme zisk:

- a) **ekonomický** – rozdíl mezi výnosy a náklady
- b) **účetní** – zjistí se z účetní evidence hospodářského subjektu
- c) **daňový** – vypočte se z účetního zisku po úpravách vyplývajíc z daňových zákonů

Významnou kategorií je PROVOZNÍ ZISK, který je dán rozdílem provozních výnosů a provozních nákladů. Slouží především k posouzení ziskovosti.

Účetnictví zdravotnického zařízení

Funkce účetnictví

Účetnictví plní tyto funkce:

1. ochrana majetku

předpokladem pro ochranu majetku hospodářské jednotky je správné a úplné zachycení stavu jejího majetku, k tomu je třeba nepřetržitě sledovat a evidovat majetek a jeho pohyb (inventarizace)

2. daňová

výstupy z účetnictví jsou podkladem pro výpočet daní a jejich správný odvod

3. manažerská

výstupy z účetnictví jsou podkladem pro rozhodování a řízení ekonomických procesů (ekonomické ukazatele, jejich výše a pohyb, trend atd.) v dané firmě

4. dispozitivní

jedná se archivaci účetních dokladů (účetní knihy, účetní výkazy) dle účetních předpisů a právních norem, důvodem archivace i po skončení účetního období jsou důkazní materiály pro doložení určité události nebo nějakého jevu v minulosti, které jsou příčinou ke zpětné kontrole, soudnímu jednání, apod.

Obecná pravidla pro vedení účetnictví

Zákonnou povinnost vést účetnictví mají účetní jednotky = **právnícké osoby (PO)** a **fyzické osoby (FO)**

- které jsou zapsány v obchodním rejstříku
- kterým to ukládá zvláštní právní předpis
- které vedou účetnictví na základě vlastního rozhodnutí

Účetní jednotky jsou povinny účtovat:

- o stavu a pohybu majetku a závazků
- o nákladech a výnosech
- o výsledku hospodaření

Účetní jednotka účtuje v účetním období.

- účetním obdobím se rozumí nepřetržitě po sobě jdoucích dvanáct měsíců
- účetní období je kalendářní rok (od 1.1. do 31.12.) nebo hospodářský rok.
- hospodářským rokem je účetní období, které začíná prvním dnem jiného měsíce než je leden, a to za podmínek dvanáct po sobě jsoucích měsíců.
- účtovat v hospodářském roce mohou pouze účetní jednotky, které jsou podnikateli a s vědomím příslušného finančního úřadu, ostatní účetní jednotky mohou uplatnit hospodářský rok pouze se souhlasem Ministerstva financí ČR.

Účetní jednotky jsou povinné vést účetnictví jako soustavu účetních záznamů a k tomu mohou používat technických prostředků, nosičů informací a programového vybavení.

Účetní jednotky jsou povinny vést účetnictví v pěníních jednotkách české měny. V případě pohledávek a závazků, podílů, cenných papírů aj., pokud jsou vyjádřeny v cizí měně, jsou povinny použít současně i cizí měnu.

Účetní jednotky mohou pověřit vedením i jinou PO nebo FO. Tímto pověřením se účetní jednotka nezbujuje odpovědnosti za řádné vedení účetnictví.

Zákon o účetnictví ukládá vést účetnictví:

1. **správně** - v souladu se zákonem o účetnictví a jinými právními předpisy
2. **úplně** - tak, že v účetnictví jsou zachycovány všechny účetní případy, které se v příslušném období staly
3. **průkazně** – tak, že účetní zápisy jsou podloženy příslušnými účetními doklady a pravidelnou inventarizací
4. **srozumitelně** - tak, aby bylo možno jednoznačně určit obsah jednotlivých účetních zápisů
5. **způsobem zaručující trvalost účetních záznamů** – tak, aby byla účetní jednotka schopná splnit povinnost archivovat účetní knihy a jiné dokumenty po dobu stanovenou zákonem o účetnictví

Zásady pro vedení účetnictví

Zákon o účetnictví uvádí následující zásady pro vedení účetnictví:

a) **zásada objektivitv účetnictví**

účetní závěrka musí podávat věrný a poctivý obraz finanční situace účetní jednotky

b) **zásada bilanční kontinuity**

konečný stav účetních výkazů musí souhlasit s počátečním stavem účetních výkazů následujícího období

c) **zásada stálosti metod**

stálost metod užitých např. při oceňování, odepisování, apod.

d) zásada zákazu kompenzace

je zakázáno vzájemné vyrovnávání nákladů a výnosů, příjmů a výdajů

e) zásada opatrnosti

účetní jednotka je povinna promítnout do oceňování majetku a závazků rizika a ztráty, které jsou jí známy při sestavování účetní závěrky (opravné položky)

Způsoby vedení účetní evidence

Zákon o účetnictví umožňuje vést evidenci hospodářské činnosti dvojím způsobem:

1. **Daňová evidence**

vedou ji osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ)

z hlediska právní úpravy má oporu v zákoně 586/1992 Sb. o dani z příjmů

2. **Účetnictví**

vedou ho PO a FO, které se staly účetními jednotkou zapsanou v obchodním rejstříku

Hlavní dokumenty při vedení evidence

a) Daňová evidence

- ❖ hlavní součástí daňové evidence jsou údaje o příjmech a výdajích, zapisují se do tzv. deníku příjmů a výdajů (peněžní deník), závazná podoba není předepsána
- ❖ do peněžního deníku se zapisují údaje především na základě pokladních dokladů
- ❖ krom peněžního deníku musejí podnikatelé vést i evidenci majetku a závazků, kde evidují hmotný majetek, zásoby, pohledávky, závazky
- ❖ další evidence, kterou musí podnikatel vést je kniha pohledávek a závazků, ta slouží k přehledu o tom, kdo a kolik mu dluží a kolik a komu dluží on

b) Účetnictví

- ❖ pro majetek v účetnictví jsou charakteristická dvě hlediska:
 1. **konkrétního druhu majetku** (aktiva) dlouhodobý majetek, zásoby a pohledávky
 2. **z hlediska zdrojů jeho krytí** (pasiva) vlastní kapitál, úvěry a závazky

součet aktiv se musí = součtu pasiv

- ❖ přehled o aktivech a pasivech k určitému datu se nazývá **ROZVAHA**, ta se obvykle člení na rozvahu:
 - počáteční – sestavuje se k začátku účetního období
 - konečná – sestavuje se ke konci účetního období

Z rozvahy je možno zjistit hospodářský výsledek, a to jeho rozdíl mezi sumou aktiv a sumou pasiv (bez zisku)

- ❖ přehled o hospodářském výsledku za sledované období podává tzv. **VÝSLEDOVKA**, tj. výkaz zisků a ztrát
- ❖ hospodářský výsledek může být buď
 - zisk = výnosy > náklady**
 - ztráta = výnosy < náklady**

Účetní závěrka

Účetní jednotka sestavuje účetní závěrku, která může být:

- a) **řádná** – např. ke konci účetního období
- b) **mimořádná** – ke stanovenému dni

Účetní závěrka obsahuje

- rozvahu
- výsledovku
- výkaz o peněžních tocích (cash flow = peněžní tok)

Pracovníci a mzdy

Osobní náklady, které tvoří náklady na mzdy a povinné odvody na sociální a zdravotní pojištění představuje nejvýznamnější položku nákladů. Tyto položky významně ovlivňují osobní náklady hospodaření zdravotnických zařízení, to je dáno dvěma faktory.

První z nich je vysoký podíl živé práce ve zdravotnictví, která je obtížně nahraditelná mechanizačními prostředky, to se týká především ošetrovatelské péče.

Druhým významným faktorem je zákonný požadavek na personální vybavení zdravotnického zařízení. Tento požadavek se týká nejen nároků na počet pracovníků, ale i na jejich kvalifikační strukturu.

Zdravotnictví klade také vysoké nároky na kvalifikaci pracovní síly, to s sebou nese i požadavek na úroveň odměňování těchto pracovníků

Ekonomika a pojišťovnictví

Děkuji za pozornost

Ing. Jovana Exnerová
JovanaV@seznam.cz